СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, INC.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 236. Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 11. жовтня, 1926.

VOL. XXXIV. No. 236. Jersey City, N. J., Monday, October 11. 1926. THREE CENTS

ЦЕРКОВНА РАДА ПІДДЕРЖУЄ СТАНОВИЩЕ ФЕДЕРАЦІЇ ПРАЦІ.

НЮ ЙОРК, 8. жовтня. — Федеральна Рада Церков Христа видала публичну заяву про недопущення робітничих юнійних провідників до проповідування в місцевих церквах. Заява стає на становищи Американської Федерації Праці й впевняє юнії, що що найменче 18 церков згодилося дати юнійним провідникам можність предложити свої погляди в церкві.

Заява каже, що Федеральна Рада Церков Христа в Америці, яка обєднує протестантські церкви Америки, стоїть на становищи, що робітничі юнійні провідники повинніби мати доступ до церковних проповідальниць, щоби там представити стремління робітничих юній до поправи людського життя. Бесідники не малиби говорити про спірні питання, як приміром про „отверту шапу". На такі проповіди годилися церкви по ріжних місцевостях, у котрих відбувалися конвенції Федерації Праці в попередних роках, і тому Рада Церков незвичайно здивована сьогорічною відмовою церков.

Рада Церков заявляє, що церкви повинні давати робітничим провідникам нагоду предкладати свої погляди, хочби навіть церкви з деякими методами робітничої боротьби не годилися.

ЮНІЙНА КОНВЕНЦІЯ ВІДВІДУЄ ФАБРИКИ ФОРДА.

ДІТРОЙТ, 8. жовтня. — Просто всі учасники річної конвенції Американської Федерації Праці відвідали нині автомобілеві фабрики Форда.

Заяви юнійних провідників після сих відвідин підчеркнули потребу організації автомобілевих робітників власне на основі спостережених підчас відвідин фактів. Делегати бачили, як гонена машиною праця напружує робітників і виснажує їх з сил. Вони читали заяви Форда проти юнійної організації та взяли се за визов, який робітництво мусить підняти.

Президент Федерації Праці заявив ґазетним репортерам, що Едді, секретар товариства Янґ Менс Кристіен Асосіейшен, говорив на конвенції Федерації Праці про зносини американського робітництва з російським, ломлячи в сей спосіб слово, дане урядови конвенції про сю справу не говорити.

ЛІНЧ МУРИНІВ.

ЕЙКЕН, Савт Каролайна, 8. жовтня. — О годині три чверти на четверту нині над раном напала банда замаскованих людий, зложена з якої сотки душ, на місцеву повітову вязницю, витягнула звідти трох Муринів, двох мущин і одну жінку, обжалованих за вбивство шерифа, та вбили їх вистрілами з рушниць і револьверів.

Жертви дикого самосуду були вже раз суджені за участь у вбивстві шерифа, і суд засудив був мущин на смерть, а жінку на досмертну вязницю. Коли однак висший суд стейту скасував сей вирок і зарядив нову розправу, білі збоялися, що вони будуть зовсім звільнені й злінчували Муринів.

Ґубернатор стейту приказав повести слідство проти учасників заговору, але, як в усіх подібних случаях, слідство, сподіються покінчити нічим.

ПОХВАЛА БАТЬКА ДЛЯ „НАЙЛІПШОЇ ДИТИНИ" ВРАТУВАЛА ОБЖАЛОВАНОГО.

ПІТСБУРҐ, 8. жовтня. — Перед місцевим карним судом ставав Мурин Джордж Ґриґс, обжалований за крадіж. Обжалований признався до вини, і судді лишилося лишень завдання видати вирок. Тоді суддю став просити о помилуванне обжалованого старий Мурин, який говорив, що йому 60 літ, що він є батьком обжалованого, та що обжалований був найліпшою його дитиною.

„Се може всяке значити", — відповідає суддя. „А кілько в вас дітий?"

„Трийцять пятеро, „юр онор", — відповів старик.

І на здивованне судді пояснив, що він був жонатий три рази. Перша жінка вродила йому 18 дітий, друга жінка одну дитину, при породі котрої вона й померла, а трета жінка вродила йому 16 дітий.

Суддя признав, що бути найліпшою дитиною на 35 дітий все таки щось значить і пустив обжалованого на волю під умовою, що буде добре заховуватися.

ВДАВАЛА ШЛЯХТЯНКУ, ПІШЛА ДО ТЮРМИ.

НЮ ЙОРК, 8. жовтня. — До Америка приїхала сього тижня з Анґлії 18-літна Катерина Милер. Представлялася вона акторкою й шляхтянкою. Не могла вона добитися сейчас акторської посади й станула на службу до одної американської акторки. В нецілий тиждень після приїзду до Америки вона станула вже на суді, обжалована за крадіж одіння в своєї пані.

На суді її претенсії на шляхотство нічого не помогли, а іміграційний уряд збирається відіслати її до старого краю.

ЖІНКА ЗВІЛЬНЕНА ЗА СПАЛЕННЄ АВТА.

НЮ ЙОРК, 8. жовтня. — Суд звільнив нині паню Сеніс, котру муж обжалував за спаленне його авта. Суд переконався, що муж уживав авта, щоби їздити на „джой райд"-и з другими женщинами.

МУССОЛІНІ ДІСТАЄ СЕКРЕТНЕ РАДІЮ.

РИМ, 7. жовтня. — Джон Гейс Геммонд мол. зробив італійському диктарови презент з радія, яке буде поміщене в околиці Риму для експериментальних цілей. Коли той експеримент удасться, можна таке саме радіо ужити для урядових цілей в цілій Італії.

ВИБУХ БЕНЗИНИ В ДРОГОБИЧІ.

Дня 31. серпня по полудні Дрогобич був свідком страшної катастрофи. Склад бензини і нафти Левенберґа, що міститься на розі ринку і Стрийської вулиці, вибух. Ціла камяниця в одній хвилі стала в огні. Смерть на місці знайшли 4 особи, а саме Юрко Ковальський, господар з Роточина, візник Леон Ліберман, інтроліґатор Юліян Вромович і 16-літний Габер Борух. В лічниці помер син властителя склепу Иоахим Левенберґ. Ранених нараховують кільканайцять осіб.

Причина вибуху, неувага шофера Йосифа Білоуса. Він кинув тліючий папірос в складі бензини, від чого бензина і нафта запалилися та спричинили катастрофу у своїх наслідках таку траґічну.

В місті панує з того приводу велике пригноблення.

ЗЛОДІЙСТВА В ҐАЛИЧИНІ.

Село Старява коло Мостиск стало славним тим, що має спритних злодіїв, які від кількох літ крали в околиці коні і худобу взагалі. І тепер люди гейби на відпуст здалека приходять до Старяви, щоб розпізнати свою худобу. Між злодіями є богатші господарі, якийсь Буба і Подільчин. Наслідком того впала неслава на ціле село, так що на ярмарку люди побачивши когось зі Старяви, кажуть: „Осторожно, бо старявський іде". — Подібне діється і в Тучапах, повіту ярославського. Там крадуть дріб, вівці, збіже. взагалі, що попаде. Оноді обікрали тучапського війта Чубоху.

ПАНСЬКІ ПОСІПАКИ МОРДУЮТЬ ЛЮДИЙ.

На фільварку в Підгірцях коло Рудок двірський посіпака Пйотр Ґрабовскі застрілив місцевого селянина Андрія Каніцького. А сталось це так: Андрій Каніцький пас худобу в полі, яка перейшла на двірську стерню. Зявився двірський польовий і хотів загнати на фільварок худобу. Андрій спротивився, кажучи, що ніякої шкоди худоба не зробила. Тоді розлючений посіпака стрілив до него з карабіну і положив його трупом на місці. Щойно опісля пізнав, що за це чекає його кара і втік. Поліція шукає за ним. — І так за це, що худоба зайшла на двірську стерню, відобрав виродок чоловікови життє. Влада повинна відобрати зброю всім двірським посіпакам. Кажуть, що Ґрабовскі діставав нагороду за кожду штуку худоби, зловлену на лані. Тому чатував укритий. Як тільки худобина поступила на двірський лан, він зараз заганяв, щоби дістати нагороду.

НА ПОМІЧ СТРАЙКУЮЧИМ В ПАСЕЙКУ, Н. ДЖ.

—o—

EAST BLACKSTON, R. I.

Українська кольонія на своїм пікніку зібрала і прислала суму $18.45.

С. Лемішка, секр.

—

WOONSOCKET, R. I.

Українські робітники для пасейських страйкарів.

Дня 3-го жовтня Українська Кольонія з Іст Блекстон устроїла пікнік на своїй кольонії на дохід Народного Дому, який мається в недовзі побудувати. На тім пікніку тов. С. Ґурбель забрав слово та згадав про пасейський страйк, відтак покликав т. С. Лемішку, аби він більше пояснив присутним про боротьбу та значіння пасейського страйку для всіх американських робітників. Тов. С. Лемішка забрав слово і в кількох словах змалював горе та недолю пасейських страйкарів і закликав присутних, аби хто що може зложив на підмогу пасейським страйкарам. По сім тов. С. Ґурбель покликав тов. В. Кушніра і тов. В. Кучерявку, аби пішли за збіркою. Присутні зложили $18.45, котрі то гроші відсилаємо до Редакції Свободи, аби редакція відіслала на призначене місце. — Всім жертводавцям належиться щира подяка, що зложили жертви на боротьбу пасейським робітникам.

С. Л.

З ВЕЛИКОЇ ХМАРИ...

Польські ґазети принесли вістку, що президент Польщі уласкавить в найблизших днях ґенерала Мальчевського і инших, котрі сидять в тюрмі від маєвого перевороту. Як відомо, Мальчевського обвинувачували о образу чести марш. Пілсудського, а других ґенералів о всякі грошеві надужиття. Тепер мають їх всіх випустити на волю.

З великої хмари — малий дощ.

ПЕРШІ МЕШКАНЦІ УКРАЇНИ.

Грецький історик Геродот, оповідаючи про південну Україну, твердить, що до Скифів, які заселяли в часи Геродота українські степи, жив на цій території нарід Кімерійців. Про них вже в часи Геродота мало що було відомо, а трохи пізніще сліди Кімерійців зовсім зникають. Російський слявіст Соболенський, доказує, що відомий залізничий узол на Україні, Жмеринка була оселею колишніх Кімерійців. Пень „Жмер", який походить від старої форми „Тімер", є нічим иншим, як пнем імени Кімерійців, яких Ассирійці звали „Тімір".

МІСТО БУДУЄ ВОЗДУШНИЙ ПОРТ.

КОНКОРД, Ню Гемшер, 7. жовтня. — Сей стейт буде також мати „воздушний порт" для вилету й осідання літаків.

В тій цїли стейтовий уряд закупив простір землі на полудне від табору національної ґвардії в сьому місті. Сю площу очиститься незадовго з дерева й корчів.

ВАРВАРСТВА ПОЛЬСЬКОЇ ПОЛІЦІЇ.

Ґазета Поранна з дня 2/9 ч. 7888 пише, що міністерство справ внутрішних сконстатувало такі варварства поліції: В Долпотові (воєв. станиславівське) в часі бійки убито Івана Паку. Тому, що убийника не можна було викрити, комендант місцевого постерунку зігнав ціле село на те місце, де лежав труп Івана Паки і казав всім по черзі зближатися до трупа і цілувати його в руки, ноги і пяти. Тим способом хотів комендант викрити убийника, бо в селі є повіре, що убийник не може поцілувати того, кого забив. Та варварська практика не дала ніякого висліду, а довела до того, що кілька людей захорувало. Супроти того дальше слідство відступлено судови.

СТРІЛЯНИНА НА ВУЛИЦЯХ ВАРШАВИ.

Дня 31. серпня ц. р. Варшава була свідком дуже відважного рабункового нападу. До одного із канторів виміни впало двох бандитів і приказавши урядникам положитись на землю, зрабували готівку понад 8 тисяч зол. Перед кантором став третий бандит, зредукований поліцай в мундурі і „держав порядок". Після рабунку бандити втікли на авті, але поліція їх надігнала. Один з бандитів почав стріляти і убив одного поліцая, а двох прохожих ранив. Инший прохожий того бандита застрілив. Бандит-поліцай утік і його до цього часу не зловлено. Третого бандита зловлено. Називається він Жабоклїцкі і був до недавна студентом варшавської політехніки, а опісля студентом прав. Жабоклїцкі стане перед доразовим судом.

ВАЖНЕ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ШКІЛ В АМЕРИЦІ

Отсим повідомляємо Хв. Заряди тутешніх українських шкіл, що ми замовили зі старого краю український Буквар (зладжений спеціяльно для Америки) і Другу Читанку М. Матвійчука. Обі сі шкільні книжки є написані після найновійших педаґоґічних вимог і після нашого найновійшого правопису. Ніякі, видані доси шкільні підручники для початкових українських шкіл, не можуть рівнатися з читанками п. Матвійчука. Про них навіть україножерне „Слово польське" мусіло висловитися з признанням і остерігає перед ними польську владу. Голос наших національних ворогів — се найліпша рекомендація обох згаданих книжок.

Сподіваємося дістати сі книжки десь в половині вересня. Тоді напишемо про них обширнійше і подамо їх ціну. Покищо просимо Хв. Заряди наших шкіл надсилати відповідні замовлення.

Книгарня „Свободи".

ЛІҐА ОБОРОНИ ПЕТЛЮРИ.

ЛЬВІВ, 7. жовтня. — Жидівська телеграфічна аґенція подає, що у Львові сформувалася Ліґа оборони Петлюри. Ліґа має на цілі збирати фонди і документи для оборони Петлюри, а далі зібрати фонди на удержанне сімї та виставленне памятника на його гробі.

ЕСПЕРАНТО ДОВЕЛО ДО СУПРУЖА.

ЛОНДОН, 8. жовтня. — Адвокат С. Джексон спішився до поїзду, вертаючи з есперантського конгресу в Зальцбурґу, але по дорозі розговорився на есперантській мові з п. Міці Шенав, яка його так зачарувала досконалістю тої мови, що стратив поїзд і остав через три дні довше, щоби вести дальшу конверзацію. А коли вернув до Лондону, переписувався далі так довго, доки сама Міці Шенав не запропонувала йому вийти за него замуж. Вона вже була відкинула кількох конкурентів через те, що не знали есперантської мови. А вона така завзята есперантистка, що рішилася вийти замуж тільки за такого, з ким могла би говорити ціле життє на есперантській мові. І знайшла такого в особі адвоката Джексона.

Шлюбну присягу складали вони рівнож по есперанцьки.

ГОТУЄТЬСЯ АНҐЛІЙСЬКО-НІМЕЦЬКИЙ СТАЛЕВИЙ ТРОСТ.

ЛОНДОН, 8. жовтня. — Секретна конференція промислових магнатів німецьких і анґлійських заповідається дуже добре. Обі сторони здають собі добре справу з ваги тої конференції, яка має усунути взаїмне поборюванне себе на світовім ринку та завести певну систему в продукції.

БЕРУТЬСЯ ДО ОСТАТОЧНИХ СРЕДСТВ.

ЛОНДОН, 8. жовтня. — Майнерська юнія береться до остаточних средств, щоби змусити баронів до уступств а уряд до активної інтервенції в ціли покінчення вуглевого страйку. Юнія рішила видати відозву до тих робітників, які помпують воду та стараються задержати майни в безпеченстві і порядку, щоби припинили свою роботу. Юнія думає, що коли барони станують перед тим, що майни будуть заляті водою та будуть цілковито знищені, підуть таки на уступки. Всеж таки юнія не береться до того розпучливого средства на власну руку, а піддає його під вирішенне дистриктам. На загал одначе сумніваються, щоби така ухвала перейшла, бо чимраз то більше робітників вертає до роботи, змушені до того нуждою і голодом.

ПОАНКАРЕ ЗНАЙШОВ ВИХІД.

ПАРИЖ, 8. жовтня. — Премієр Поанкаре бачить, що без ратифікації американських довгів не піде, бо Франція не одержить ніяких кредитів. Тому взявся на спосіб. Договір буде предложений парляментови і ратифікований, а попри него буде ухвалений додаток який не буде обходити на разі Америку, але який буде ключкою для Франції, з якої вона буде могла зробити пізнійше ужиток. В тім додатку Франція застерігає за собою право ревізії сего договору, коли вона не буде в силі виповнити перебраних на себе довжних зобовязань.

ҐІНДЕНБУРҐ ПРИНЯВ РЕЗИҐНАЦІЮ ҐЕНЕРАЛА СЕКТА.

БЕРЛІН, 8. жовтня. — Президент Ґінденбурґ, провіривши справу приняв сегодня резиґнацію ґенерала Секта, який був командантом німецької армії. Ґінденбурґ висказав свій жаль з приводу уступлення Секта та підніс його заслуги, які положив для держави в часі війни і спокою. Вся преса кромі комуністичної висказує свій жаль, оцінюючи заразом Секта як орґанізатора республиканської армії.

Ґенерал Сект мусів уступити завдяки інтриґам двірської камарилї, яка змусила його дати дозвіл на допущеннє до маневрів сина бувшого престолонаслідника.

КІНОВЕ ЛЬОКАРНО.

ПАРИЖ, 8. жовтня. — Рудольф Сіґаль, директор одного великого німецького фільмового підприємства піддав створення фільмового Льокарна в Европі щоби в той спосіб побити конкуренцію Америки. Це Льокарно мало би на цілі побити Америку під артистичним зглядом та внести певну систему і гармонію в европейські фільми. Це одначе не означає, що фільми мали би бути позбавлені національних характеристичних черт.

ҐРАФИНЯ ИДЕ ДО ВЯЗНИЦІ ЗА ОШУСТВО.

ПОЧДАМ, Німеччина, 8. жовтня. — Ґрафиня Гессольда Шнабель поставлена перед суд за фалшованне тестаменту покійного свого мужа, призналася вкінци до свого вчинку і зістала покарана тримісячним арештом.

Гессольда Шнабель походить з Сент Люїс, Міссурі. Підчас війни була вона норскою і тоді пізнав її професор Шнабель та одружився з нею. Вона подає, що сфалшувала тестамент тому, що не хотіла, щоби весь маєток перейшов на маму і сестру покійного, бо в тім маєтку була велика часть її власного майна. Зрадив її слуга, який зізнав, що бачив як ґрафиня дуже часто вправлялася, щоби наслідувати письмо свого мужа. По тім вона сама призналася до вчинку.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сиտі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПЯТЬ ДНІВ ПРАЦІ

Бже від давна ходили слухи, що великий американський промисловець Генри Форд хоче завести в своїх автомобілевих фабриках пять днів праці в тиждень. Про ту саму справу говорив рівнож і президент Американської Федерації Праці Вилієм Ґрін на 46-ій конвенції Федерації, а за ним підносяться численні другі голоси. Одні вважають ту справу малощо не за утопію, а другі певні того, що пятиднева праця в тиждень це квестія найблисшої будучности.

Приглядаючися цьому питанню обективно і холоднокровно, можемо цілком певно твердити, що робітництво добеться того, що буде працювати в фабриці пять днів в тиждень. Коли це прийде, годі вже тепер сказати. Одно певне, що це буде залежати в многім від самих робітників. Коли вони виступлять в зорганізованій формі і солідарно та вперто будуть домагатися свого права, побіда буде по їх стороні. Бо домагання їх слушне. Його вже навіть подекуди переведено в життя, а треба буде завести всюди, коли робітник не буде мав стуманіти та перемінитися в бездушну, мертву машину. Умовини праці по фабриках того рода, що вони виснажують не тільки фізичні сили, але забивають духа. Щоби людина задержала свіжість ума, а заразом могла мати інтерес до всіх проявів життя, треба їй певного відпочинку, часу і можности тими справами зацікавитися. Та робітник, якому цілий тиждень минає в напруженій праці о хліб насущний, не може мати часу ні спромоги на инші справи. Тому не диво, що загальними справами та наукою інтересуються тільки вибрані одиниці, які працюють на тім поли поза годинами праці зі шкодою для свого здоровля. А загал робітництва провадить монотонне життя, яке обертається виключно коло шапи, або дешевої розривки. Та в той спосіб людскість не піде в перід. Тому вже з огляду на культуру і поступ треба домагатися скорочення днів праці.

Розуміється, що знайдуться сейчас капіталісти, які будуть противні цій реформі, які будуть добачувати катастрофу в індустрії на случай введення пятидневної праці. Але точно такі самі голоси підносилися рівнож і тоді, коли давнійше вкорочувано години праці. Давнійше працювали люде по 15 годин на добу, а ще недавно тому по 70 і більше годин на тиждень. А сегодня майж всеюди переведено осьмигодинний день праці. Тепер знова ходить о таку реформу, щоби скоротити тижневу працю з 48 годин на 40 годин. І то не тільки скоротити години праці, але заразом задержати і дотеперішну платню. Бо що з того, що буде один вільний день, коли не буде платні. З такого дня робітник користи мати не буде, бо колиб навіть приняти ту засаду, то робітник все таки працював би, бо мусів би працювати. Бо теперішна платня і так ледви вистарчає на життє, а що доперва було би тоді, колиб ще й ту платню скорочено.

Нема одначе потреби вкорочувати платню, бо відсвіжений робітник, який буде мав два дні в тиждни для відпочинку і зміни, буде цілком певно видатнійше працювати. Це вже доказане на підставі дотеперішних дослідів. І коли Форд береться тепер до тої реформи, то він вже мусів добре випрактикувати ту справу, бо ніхто другий не вміє так визискати праці робітника, як Форд. Він платить в порівнанню з другими незле, але й має заразом з підвисшеної платні більшу користь як другі. Так само думає він і тепер, що через заведення пятидневної праці він не тільки не стратить, але ще готов зискати. Форд людина вирахувана. Презентів він не робить. Він знає, що коли він одною рукою дає, то другою відбирає, але так зручно, що того робітник навіть не завважує.

Це одне, а далі не треба забувати і на те, чи так має бути вічно, щоби промисловці збивали аж міліярди з праці робітника. Капіталісти можуть на разі задоволитися меншими зисками. Вони не мусять збивати міліярдів, а можуть задоволитися міліонами. Отже навіть з того боку слушність за робітниками.

Попри те не треба забувати ще й на ту обставину, що техніка поступає. Щодень чуємо про нові винаходити, щораз маємо нові уліпшення і нові машини, які заступають місце фізичної праці людини. Через те удосконалення продукції раз-у-раз збільшається без збільшення людської праці, яка навіть дуже часто ще й зменшається. Капіталісти мають отже можність надолужити собі евентуальну втрату ще й з того боку.

Американська Федерація Праці повинна одначе взятися до цеї реформи радикальнійше, бо вона підходить до неї, як це видно зі слів самого президента Ґріна, дуже осторожно. Та можуть собі говорити президенти, як їм завгодно, але самі робітники повинні повести негайно широку аґітацію за тим, щоби працювати пять днів в тиждень. Така реформа особливо придасться українським робітникам. Вона буде для них великим добродійством, бо велике число Українців виповнює в Америці найтяжшу, чорну фізичну роботу, яка забирає їм весь час. На тім терпить і наше організаційне життя, бо богато людей працює так тяжко, що не має охоти ні сил для инших справ. При скорочених днях праці оживе цілком певно рух серед українського робітництва, а з ним і більший інтерес до робітничих і громадянських справ. Українська справа на тім тільки зискає.

ЖЕРТВИ, ЗІБРАНІ НА ПАМЯТНИК ІВАНА ФРАНКА, АБО НА ДОПОМОГУ РІДНОМУ КРАЄВИ, НАЛЕЖИТЬ СЛАТИ НА СЛІДУЮЧУ АДРЕСУ:

OBYEDNANYE, P. O. BOX 411, PHILADELPHIA, PA.

РОЗБИШАЦТВО.

На скільки большевицька адміністрація не може справитися з підтриманням спокою й порядку в совдепії, свідчить та кампанія, яку тепер ведуть большевицькі газети в боротьбі з „хуліґанством".

„Хуліґанство", це спеціяльний російський вираз, яким означається розбишацтво, що не має на ціли користий. Просто хочеться погуляти „широкой руской натурє", і вона пускається на ріжні каригідні вчинки. Ще в царські часи „хуліґанство" велося, особливо по околицях більших міст. В селах воно подибувалося лише виімково, бо тут остро боролася не тільки влада, але й сельська громада.

Тепер під режімом твердої руки, під нечуваною диктатурою большевицької влади, розбишацтво поширилося так, що вже вся преса ставить його на чергу, як найбільше пекучу справу дня. Розбишацтво приняло такі розміри й форми, що воно перейшло вже межі не лише звичайного шибеництва, але й межі кримінального злодійства, та розростається в анархію. Большевицька преса підкреслює, що розбишаками стають не тільки ті, що звикли рахуватися дном громадянства, але й добрі робітники, члени гарних працьовитих родин, тощо. Коли ранійше шибеництво виявлялося в тому, що там десь трохи потовчуть парубка за те, що ходить до дівчини з „нашого кутка", чи, як казали, „поганяють кота", то тепер, це „хуліґанство" проявляється вбивствами, грабіжництвами, ґвалтуванням жінок, тяжкими пораненнями, підпалами і т. д. При тім все це робиться серед білого дня, часто „шуткі раді" (жартом).

Хоч зробила великий галас большевицька преса з приводу цего розбишацтва, всеж таки називаючи „хуліґанством", вона не називає його властивим іменем. Тим немов би та преса хоче підкреслити, що це є „наслєдіє проклятого стараво режіма". Та це якраз неправда, бо при старому режімі різко розріжнювалося „хуліґанство" й злодійство. Скажемо таку річ, яку практикують часто тут в Америці, збиття соломяних капелюхів після 15. вересня, підвести можна після старих понять під „хуліґанство", але колиб капелюха не збито з голови, але загарбано для себе, то се вже рахувалосяб кримінальним злочинством. У большевиків і грабунок і вбивство, і ґвалт жінок, і „ганяння кота", називається „хуліґанством". Це цілком природно, бо сама большевицька влада тримається лише постійним насильством і терором, а економічне життя країни будується на ріжних формах грабування населення на користь комуністичної партії.

Самі большевики посіяли сю анархію своєю політикою терору, своїми кличами „ґраб наґрабленное". Самі большевицькі „іменітиє люді" все частійше й частійше виступають у пресі з закидами, що адміністрація мало бореться з „хуліґанством". До того уряд позбавив громадянство всяких способів самоохорони.

Росповсюдження й зріст анархії під большевицьким режімом наочно заперечує те твердження, яке часто доводиться чути від співчуваючих большевицькій владі, що, мовляв, лише большевицька влада, влада твердої руки, забезпечує Росію від анархії. Навпаки, чим далі буде панувати там уряд, який в своєму урядованню викинув ознаки демократичности, тим більше він буде сіяти анархію.

В явищу „хуліґанства", (в большевицькому розумінню слова), ми маємо наочний розвал всего нового устрою людського побуту в совдепії. Цей „новий побут", який большевики хотіли завести насильними методами, дав такі наслідки, що привів всю країну до внутрішньої смути.

Нарешті й самі большевики добре зрозуміли цілу грозу положення для себе самих. Тому й цілком природний їх страх перед тою анархією та той галас, який вони тепер зняли, закликаючи до боротьби на „новім фронті".

Але чи не стане цей фронт найтяжчим фронтом, як се все буває з боротьбою проти собою створеної анархії? Адже вони самі виховували цілі кадри молодого покоління в дусі „хуліґанства", і всі комсомольці весь час виховувалися в дусі агресивности проти суспільности. Далі самі большевики пропаґували й силою накидали народови той „новий суспільний побут", який породив „хуліґанство".

Тому, проти розвитку анархії, насадженої самим большевизмом, навряд чи большевики найдуть в собі сили. Анархія нестримано росте й большевицька влада нарешті усвідомила собі своє безсилля в боротьбі з нею, і тому закликає громадянство до орґанізації „дружин самооборони". Тут „тверда" большевицька влада признає отверто своє безсилля в боротьбі з хаосом, який вона сама породила.

Історія показує, що може заранти біді. Останнє століття принесло такі форми суспільно-державного життя, що абсолютична влада ніяк не встані провадити та реґулювати їх відповідно своїм бажанням. Суспільно-громадське життя має свої власні закони розвитку, які розпізнаються лише тоді, коли все суспільство може свобідно виявляти свою волю та боротися вільно за власні інтереси. Життя людської громади стало таке складне, що годі реґляментувати його з гори. Лише само суспільство, беручи активну участь в усіх галузях свого життя, аж до урядовання включно, може забезпечити як найліпший та як найактивнійший поступ суспільства.

Признаючи необхідність громадянства в боротьбі з „хуліґанством", большевики признають необхідність дати проявитися самодіяльности громадянства в соціяльно-суспільному життю. Ще ранійше вони обявили нову економічну політику, допустивши приватну ініціятиву, приватний труд та капітал в економічне життя совдепі. Тепер закликають суспільство стати до самоборотьби зі соціяльним злом. Коли вони дадуть ще одну чергову віддушину громадській самодіяльности, трудно сказати, але з певністю можна сказати, що дадуть. І коли не завозьмуться чекати того моменту, як їх змете новий революційний порив, то самим життям змушені будуть прийти до демократії.

Василь Пухта.

ХТО ТАКИЙ ОКУР АЗАН.

Зайдіть ви хоч куди,
До хлопа чи до попа,
Все почуєте одно:
Про князя Кур-Азано.

Одні говорять, що він звір
А другі — ні, людина,
Знов треті всім наперекір:
Маленька ще дитина.

Кажуть: демон, велзевул,
А тепер католик;
Инші кажуть, він шпіон,
Зрадницькі грав ролі.

Гомонять, що він маняк,
З тим все лихо вяжуть.
Я не перечу. Хай і так...
Хиба людям завяжеш.

Зі всього видно лиш одно
І правди є найбільше:
Він, мов припсутеє вино,
Чим старше тим квасніще.

А я скажу: не треба так
Скубти його пороти;
За день, за два лишиться
З величної роботи. [пшик

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ.

ЧАС БРАТИСЯ ДО ПРАЦІ.

Громадським і національним обовязком часописи є вказувати на неґативні явища в національному життю нашої еміґрації в Америці та вказувати на шляхи й засоби, якими те життя може розвиватися та йти з найбільшою користю для національної справи й еміґрації. Тому час від часу треба порушувати тяжкі й пекучі справи та братися до важкої й невдячної праці, яка иноді й наражає на зневагу й образу. Всяка ширша народньо-національна робота є досить важка справа, а особливо важка вона тоді, коли доводиться висвітлювати хиби. Але свідомість служби інтересам народа і інтересам національного життя свого народа повинна давати запал та сили до праці й боротьби.

На американській еміґрації ведеться тепер боротьба проти заходів обернути нашу американську еміґрацію в національних безбатченків, перемінити відлам нашого народу в аполітичне й антинаціональне збіговисько „рутенців", які покірно гнулиб свої карки, як отара овець перед ґирлигою старшого чабана та його підпасачів.

Ся боротьба обхопила ріжні ділянки нашого життя.

Тепер на черзі стає ще одно поле, до якого треба взятися в імени національного обовязку. Кличуть нас до сего окремі орґанізації, розсипані по богатьох стейтах Америки, а між ними й нашу Січову Орґанізацію в Америці. Ще до війни Січи в краю розвинулися широко й залили всю Галичину. В тих Січах виховувалися кадри українських молодих патріотів, що у великі війни стали до бою за визволення України, а пізнійше своєю кровю створили Західну Українську Республику та довгі часи билися на всіх полях України за її волю.

Старо-краєві Січовики перенесли січову ідею з краю на американську землю. Їх заходами поволі створено ту міцну січову орґанізацію.

Упав український нарід тимчасово в боротьбі з своїми ворогами. Вони мілітарно його перемогли та захопили українські землі. Ті українські землі, де колись були створені Січи, тимчасово дісталися в руки Полякам. Нищачи все національне українське, Поляки в Галичині особливо завзято звернулися проти Січий. Їх переслідували терором, катуванням по вязницях членів, а нарешті Січ розвязано.

Всю січову орґанізацію в краю знищено й розбито.

Не могла одпак польська окупаційна влада досягнути за океан. В Америці ще далі можна зберігати січову ідею. Крім того, ведучи національну роботу на чужині, „Січ" може й матеріяльно допомагати борцям в краю за визволення з неволі нашого народу. Наколиб тутешній „Січи" пощастило створити з себе міцну спортову орґанізацію, вона моглаби виступати зі своїм спортом між чужинцями не тільки в самій Америці, але й на світовій спортовій арені і в сей спосіб стати одним з наймогутнійших чинників українського національного руху.

Звичайно, для Поляків це булоби дуже не бажане й вони мусілиби знайти спеціяльних людей та засобів до зруйновання й в Америці українського січового руху. Але цього їм не треба робити, бо тут появилися люди, які внесли в січовий рух найріжнійші політичні фантазії. Найбільше руйнуючою показалася думка монархізму, получена зі скомпромітованою й зненавидженою українським народом особою ґенерала Скоропадського. Ся думка сама собою внесла в чисто культурно-спортову працю Січний чинник внутрішного розкладу. Під впливом сеї нібито орґанізаційної ідеї почали занепадати окремі січові сотні, а то й цілі округи почали відпадати від січової централі.

Навязати свою розкладову роботу централі монархістам удалося тому, що в централі, найшлося богато людий, які нічого спільного не мали з спортовим чи військовим життям. Сі люди, не маючи до січових справ відповідного знання ні фахового підготовання, обернули все спортово-військове виховання Січовиків в опереткове „наказування", „маневри", „централізацію", прикрашування головного отамана булавою. Оставшися без реальної праці, без внутрішнього життевого ідейного керування, члени Січий почали поволі затрачувати інтерес до орґанізації. Політична боротьба монархістів проти більшости членів, яка навіть не повинна мати місце в того рода орґанізації, нарешті привела до занепаду „Січи" в Америці. Та щирі Січовики не хотять допустити до її дальшого занепаду. Вони хочуть її розвинути й оживити поставивши на належні шляхи. Особливою нагодою до сього було посвячення січового прапора в Гемтрамку. Воно захвилювало богатьох. „До чого йде „Січ" — питаються усі, — „коли на посвячення прапора запрошують Поляків?" Дехто вже й запитує, чи скоро буде „Січ" співати „Єще Польска не зґінела".

Щирі Сiчовики відповідають, що вони не допустять до того, щоби січових свят уживали ґетьманці для манїфестовання свого примирення з нашим національним ворогом. Щирі Січовики кажуть січовій централі, що вони не дадуть завести Січи в темний кут.

Вони найдуть ратунок на всі недостачі орґанізації.

Тимчасом, однак, всі „Січи" на місцях повинні активно провадити далі свою працю. Вони мають її досить у себе на місцях: орґанізація музичних банд, хорів, драматичних гуртків, спортових команд на зразок американських, „бойс" та „ґерлс скавтів", улаштовування льокальних національних свят, посилання допомоги через „Обєднання" на ріжні краєві потреби, улаштовування шкіл для дітий і для дозрілих членів, з історії та ґеоґрафії України і т. д. Словом, роботи кожна „Січ" у себе на місци може найти багато, відповідно до місцевих обставин та сил.

Щодо справи централі, то місцеві Січи повинні порозумітися зі собою й зробити відповідні заходи.

Вибила вже дванайцята година, прийшов останній час, коли ще можна вратувати січову ідею перед її остаточною компромітацією.

Кличу Січовиків висловити свою думку в порушеному тут питанню.

М. Близнак,
секретар січовий.
77 St. Marks Place,
New York, N. Y.

ДИСКУСІЯ НЕ ДЛЯ ДИСКУСІЇ, АЛЕ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ КОРИСТИ.

В „Свободі" ч. 234. була поміщена межи голосами читачів дописи гр. В. Білика з Гемтрамку, Мишиген. В тій дописи автор написав, що дискусія, яка тепер ведеться в українських ґазетах в Америці, ніякої користи не приносить, і тому сю дискусію треба припинити, а на місце сього занятися справами більше корисними, як приміром справою навчання наших дітий.

В тій справі я хочу сказати, що, якби дискусія була для самої дискусії, то певно повинноби́ся її припинити. Та дискусія не ведеться для дискусії, але на те, щоби чогось не робити, а щось друге робити.

Возьмім приміром дискусію за рутенство й українство та справу українських діточих шкіл. Гр. Біликови я признаю слушність, що справа національного виховання українських дітий дуже важна, але й питання рутенства й українства власне також важне для національного виховання українських дітий. Припустім на хвилю, що нашим дітям в українських школах говорять, що вони походять з українського або рутенського народа. З сього вийшлаби велика баламута. Діти скоро побачилиби, що ні один народ не називається двома національними іменами, і богато з них почалобися встидати народа своїх батьків, які навіть не знають, як вони називаються.

Возьмім другий примір. Яке замішання вийде, як одна церква буде називатися „рутінієн кетолик черч", а друга „юкраінієн кетолик черч", а трета „ґрік кетолик черч". Вийде з того справдішна саламаха, з котрої прийде шкода для тих самих церков.

З того для мене стає ясним, що справи не можна так залишити, як вона тепер є. Треба постаратися, щоби всі наші церкви називалися українськими, щоби в усіх наших школах учили дітий, що вони не рутенські, або ґаліційські, або малопольські, але українські діти.

Як се зробиться, тоді й дискусія за ті справи буде непотрібна. Заким се станеться, дискусію треба вести далі, поки слово не загріє людий до роботи. Нам ходить не о те, щоби собі поговорити, а нічого не зробити, а о те, щоби робота була зроблена.

Степан Дембіцький, Ню Йорк.

Марія Голодак.

ХОЧУ ПОБАЧИТЬ УКРАЇНУ!

Степи мої рідні, Україно мила,
Ниви зелені, ліси та могили,
Жаль превеликий до вас, милі, маю,
Біль мені серце шматує та крає.

Хатина маленька,
Стріха старенька,
Там мої бідні
Сироти рідні.

Дідусь та бабуся
Самі полишились,
До вас серцем рвуся,
Та бє, нема сили.

Сторінка далека, літа молодії,
Побачить не в стані лиш дорогії.
О, дай мені, Боже, шаленую силу,
Я хочу побачить Україну милу.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ

Козарлюга. — Ви пишете в своїй дописі, щоби всі Українці ставали до одної віри. Такої дописи не містимо. Пішліть її до орґану сеї церкви, до якої Ви закликуєте других приступити.

Єдиних національних церков у світі нема. В минувшині вже нераз случалися монархи й диктатори, які хотіли звести всіх своїх підданих до одної віри, але всі сі заходи не осягнули тої цілі. Вони коштували народи богато мук та все спричиняли національне розбиття.

В нинішних часах люди прийшли до переконання, що обєднувати народ може лишень толеранція (терпимість) до релігійних переконань. Инчими словами, народ се цілість, обєднання тим, що народ запевняє йому оборону його релігійних поглядів.

Даючи всякій церкві свободу до розвою в своїх межах, народи рівночасно домагаються від своїх церков, щоби церква не зводила народа на службу другим народам. Отсі дві річи треба добре відріжнити в нинішній боротьбі серед української іміґрації в Америці. Дописи проти заходів повернути церкви, до яких наші люди належать, на службу, чужим народам, ми містимо, бо се дописи політичні. Дописий, які аґітують за сею або онтою церквою, хочби при помочи національних кличів, ми не містимо. Сі дописи належать до чисто церковних газет.

Др. Остап Грицай.

ЦІКАВА КНИЖКА

(Ю. Р. Крук-Мазепинець: Дурні діти. (Хроніка наших днів). Львів-Київ. Видавництво „У. П." Ст. 144).

Коли нарід в неволі та — як каже Іван Франко — катованим тяглом карається в поїздах чужинецьких наїздників, як ось тепер наш нарід у Східній Галичині, то самі нарікання на лиху долю не здадуться на ніщо, тільки треба народови з усіх сил братися до оборони. Треба йому як найенергічнійше та найдоцільнійше організувати всі національні сили й засоби. Треба покинути всі вузькопартійні колотнечі й роздори, а спрямувати всю активність в народі в сторону чужинецького грабіжника й одною великанською лавою ставати до боротьби проти нього. Тоді вся доцільно зорганізована боротьба веде непохитно до цілі, стає підвалиною майбутнього визволення. Передовсім же **духова боротьба** за визволення. Тота, що її ведеться при допомозі **культурної роботи** для освідомлення народу, для розбудження і скріплення національної свідомости в ньому, почуття власної гідности й розуміння своїх національних обовязків. А одним з найважнійших засобів тої культурної роботи се — як знаємо гаразд усі — **аґітаційна література революційного напряму.**

Так — усі ми знаємо гаразд, що без такої, масово поширюваної аґітаційної літератури не обійдеться ніяка справді визвольна робота, що кожна книжка, кожна брошура, кожна ґазетна стаття про безправства ворогів та їх насильства над поневоленим народом — се стількиж, що добрий кріс або й добра канона в боротьбі народу за Волю. Але щож, — хоч і знаємо ми гаразд, яка велика вага аґітаційної (протипольської) літератури в нас тепер, то ми, от як той козак в народній пісні — знаємо та мовчимо. В Краю для підпольного видавання і поширювання революційної літератури про звірства Ляхів не робиться майже нічого. І нічого не робить Край для піддержки нашої визвольної роботи закордоном, особливож такої високо ідейної, всежертвенної та наскрізь національної, як та, що її веде Уряд През. Петрушевича в Берліні. Колиб нині инший поневолений нарід мав такого провідника й заступника, як През. Петрушевич, що проти всього світа держить несхитно прапор Самостійної, Соборної Української Держави і видвигає наше право на державну незалежність при кожній нагоді та серед найтяжших умовин — ось як тепер у великім Меморіялі до VII. Заг. Збору й Ради Союза Народів — то він певно добувби всіх своїх сил на те, аби такого провідника в усіх його змаганнях за Волю народу — підтримати й уможливити йому всеевропейську пропаґанду в користь національної справи. Але в нас инакше. В нас у Краю українська суспільність ще не доросла гаразд до того, аби оцінити як слід народнього провідника тої міри, що Петрушевич. А за кордоном усякого роду чужинецькі наймити, перевертні і зрадники в стилю болванів-Назаруків ще й утруднюють нашу визвольну роботу безсоромною, рабсько-хамсько-дурною кирилею по наказу, за гроші та во благо чорносотенних біскупів тай царських ґенералів. Та всетаки, хоч і як воно тяжко оборонцям нашої Державности вести своє геройське діло на перекір затіям ворогів та їх хамсько-дурних лаполизів, то визвольна робота наших свідомих працьовників поступає невпинно вперед, а і в области визвольної аґітаційної літератури стрічаємо в нас нові й ідейні появи.

До таких треба причислити й випущене тепер Видавництвом „У. П.", оповідання Ю. Р. Крука-Мазепинця п. н. **„Дурні діти".**

Молодий автор назвав свою книжечку „хронікою наших днів" і присвятив її політичним вязням, Товаришам із польської тюрми Баторія у Львові, з якими разом пережив там жахливий день 16. вересня 1925., коли то польські кати скажено мордували наших людей, між иншими й полк. Мельника. Тимто твір нашого автора — се не якась чисто письменницька спроба, ніяка поетична видумка з самими літературними прикрасами, тільки простий собі малюнок правдивої дійсности, пережитої ним у кривавім пеклі польської неволі. Правда, автор усетаки намагається зберігати форму літературного твору тим, що не розповідає нам своїх болючих переживань **безпосередно**, тобто ладом власних споминів, тільки вміщує те все в рамці хронікарського оповідання про молодого українського студента Ігоря Збродовича, довкола якого і ґрупується цілість авторових малюнків нашої недолі під польською кормигою в безталанній Галичині. Але се тільки прозорі рамці. Той Ігор — се попович, син одного з тих наших панотців в теперішній Галичині, які у своїй старечій заскорузлости та в божому страхови перед польським катом, не виявляють ніякого зрозуміння для визвольної ідеї і роботи. Лають усякий порив до революційної праці „авантюрою", нерозумом та божевіллєм, і намагаються по змозі виховувати свої діти на „розумних" і „приличних" людей, тобто бажалиб їх бачити чимскорше не в рядах революціонерів і оборонців народу, тільки на товстих посадах тай як льояльних підданих в ласці в ворогів. По розумінню о. Збродовича наша визвольна війна в 1919 р. не принесла нам ніякої користи, була тільки накопиченням зовсім непотрібних, кривавих жертв з нашої сторони, а що найгірше — вона нам страшно пошкодила в очах ворогів! „Ми — каже в нашім оповіданню благорозумно о. Збродович до сотника У. Г. А. Павла Черчака — опинилися під польським пануваннем у характері бунтівників, над якими треба стояти з нагайкою, не давати їм волі ні кроку, бо от готові знову збунтуватися. Міжтим, колиб були не зачинали тої цілої **авантюри**, ми булиб увійшли в склад польської держави як повноправні та **льояльні** горожане (всі підкреслення мої — О. Г.), булиб дістали **цілком певно** автономію, школи, може навіть і університет..." (Ст. 15.). Таке й таке инше та ще цікавійше говорить о. Збродович при кожній нагоді, лає ідею визволення — дурною, а молодь, що готова вчитися на тайнім українськім університеті — „дурними дітьми" (звідсиж і наголовок книжки — О. Г.), бажавби одружити свою дочку Наталю з льояльним до подлости юристом Єливчаком і дуже неласкаво дивиться на дружбу свойого сина з бунтарем і сотником Української Армії Черчаком, що намагається револьтувати українське населення по селах проти Поляків. І гарно каже той сотник до о. Збродовича:

„Отче добродію, ви забуваєте, що **на волю народ мусить собі заслужити, що без жертв ніякий поневолений нарід не добув собі визволення. А що нам не повівся перший зрив, то на те склалися ріжні причини, але кров тих наших борців не пропала. Ті тисячі могил, се наша боєва традиція, що буде звати грядучі покоління..."** (Ст. 15.).

Я зупинився довше над цим малюнком галицького ретроґрада-священика тому, що він, хоч з чисто літературного погляду де-що хиткий, односторонний і непередуховлений — ущерть, то всетаки розкриває читачеви очі на духову темряву, безхарактерність і просто катастрофальну недостачу національної свідомости в цілім ряді одиниць в колах теперішнього українського духовенства в Галичині. Адже заведення славетного конкордату, церковної цензури*), а передовсім целібату, не булоб в Галичині так розмірно легко вдалося, колиб римські лакеї в роді злочинного Хомишина (та їх святоюрські покровителі тай однодумці) були стрінулися в цілім краю з однодушним протестом усього духовенства і з цілим фронтом таких ідейних українських душпастирів, як нпр. радехівський парох о. Пелліх. Але коли між галицьким духовенством таких о. Збродовичів більше — а їх там дуже багато! — то якже надіятися від них революційної визвольної роботи в користь поневоленого народу? І з сього погляду малюнок опортуніста-священика в нащім оповіданню, хоч він тільки принагідний і невироблений, дуже актуальний і повчаючий.

Та найбільш актуальна й цікава наша книжечка всюди там, де автор розмальовує благодаті польського режіму в нашім краю. Нагоду до того дає спершу постать згаданого вже сотника Черчака, активного діяча й борця за народню справу, який одначе теж епізодично змальований автором, не є носієм властивого дійства і вже в половині оповідання уступає зі сцени як кривава жертва польських катів, що ловлять його і розстрілюють (ст. 67.). Шкода дуже, що автор не спробував дати малюнку того розстрілу, хоч мав до того найкращу нагоду і стільки ремінісценцій з пропамятних розстрілів наших героїв у бриґідських казармах! Зате ширше розмальовані польські насильства в дальшім ході оповідання, коли Ігор на перекір батьковим радам і пересторогам як „дурна дитина" записується у Львові на тайний український університет, тягне за собою туди й сестру Наталю та переживає всю мартирольоґію тої тайної науки по святоюрських льохах і приватних помешканнях професорів, серед ненастанних наступів і нападів польської поліції. Правда — якісь видатнійші малюнки професорів або студентів не зазначуються тут. В подрібному автор не великий обсерватор і слабкий психольоґ. Але в цілости є в тому всьому вартість історичного документу, тим цікавійшого, що скрізь зазначується **правда** власного переживання. І так усе те, що автор каже про недостачі у ладі і способі ведення ґімназійної науки — в V-тім та VI-тім розділі своєї книжки — заслугує на пильну увагу не тільки читачів, але й наших педаґоґів і належить до найціннійшого з усього, що тут подибуємо. Коли наша теперішня молодь здебільшого — як і її батьки — неактивна, безідейна та несамостійна духом, то вина в тому в великій мірі по стороні традиційної галицької ґімназії, яка виховувала й виховує молодь на бюрократів та прислужників усякого роду урядів, а не на свідомих та справді освічених діячів та громадян народу. — „Молодь — каже про се слушно наш автор — не дістає найменшої підготовки до такої праці. Юнак зі шестої чи семої кляси, котрий уже чимало мігби зробити в темному, забитому селі, сам забитий, темний... Забитий кованнем ріжної мертвеччини, темний, сліпий на прояви щоденного життя, бо думка його відорвана від землі, затягнена школою десь під небеса... Приїхавши на село, такий ученик говорити зі селянином не вміє ... про те, чим жиє селянин, чого потрібує в теперішну пору, в нього нема поняття". (ст. 36). Так було, додаймо, за небішки Австрії, і так є і досі з освітою нашої молоді в Галичині. Колишні вчителі в нас були здебільшого вірними прислужниками австрійського уряду, а тепер вони задивляються в лице польського шефа і ждуть собі ласки від нього. До сього наводить автор такий вислів з листа (мабуть автентичного) одного галицького ученика: **„Ми лишені сами собі.** Підпори не бачимо ні відки. Наші професори, хоч Українці, та красше булоб, колиб вони не були ними, не поганилиб імени й чести Українця. Ради гроша й панської ласки (достоту як Назаруки в Америці! — О. Г.). уподлюються, доказом чого є хочби те, що кількох із них зверталося за протекцією до хрунівського посла Ількова. Учеників навмисне перетяжується наукою до неможливости, щоб поза школою світу не бачили, щоб, борони Боже, не засвитала в їх головах свобіднійша думка. Правда, є кількох учителів, що на першому місці ставлять виховання молоді на добрих українських громадян і ті совісно сповняють свій обовязок. Але таких є тільки кілька і вони зі своїми думками та працею мусять коритися перед иншими, особливож перед директором (таким нпр. як спідлений прислужник Поляків **Михайло Грицак** в Перемишлі. — О. Г.). Далі автор зазначує, якто Поляки намагаються в українській молоді по польських ґімназіях убивати національного духа, як вони переслідують свідомійші одиниці, а за те протеґують усякого роду „льояльних" та підлизайків, і якто по польських ґімназіях вихвалюється під небеса все, що польське, а болотом обкидується українську культуру та історію (оттак, як се в Америці робить Назарук. — О. Г.). І от, читаючи сі рядки про теперішню шкільну науку під польською кормигою в Галичині, наша думка звертається мимохіть до Рідної Школи та її установ у Краю, і ми тим глибше розуміємо її великанську вагу в нашій визвольній боротьбі. Українці Америки — не забувайте про Рідну Школу!

Не диво тому, що молодий герой нашого оповідання ураз з иншими „дурними дітьми" береться з усіх сил за просвітню працю для народу і в колах своїх товаришів. Ігор стає видавати тайну революційну часопись „Фенікс", але польська поліція дізнається про те, арештує Ігоря і запроторює його в тюрму. І тут зачинається найцікавійша часть нашого оповідання, опис тюремних страждань у славетній поліцайській вязниці при вулиці Яховича — в якій Поляки вбили бл. п. Бесарабову — а далі у вязниці Баторія, де між иншим розмальовується і звірства, яких жертвою впав полк. Мельник (ст. 83—144). Передавати тут подрібно всі описи страхіть, пережитих автором, се значилоби хіба переписувати кожну сторінку нашого оповідання. Хто цікавиться нашою мартирольоґією в Галичині — мусить читати те все сам, бо кожна картина тут заслугує на те, аби читали її не тільки наші люде, але й чужинці. Саме зза сих картин польських насильств, книжка п. Крука-Мазепинця стає аґітаційно-революційним твором і належиться їй місце в нашій протипольській аґітаційній літературі. Як польські комісарі та їх сіпаки беруться на хитрощі і штуки, аби видушити з нещасного вязня зізнання, яких їм треба, як вони мордують по затишних келіях, льохах і пивницях старих і молодих, чоловіків, жінок і дітей, які в тих тюрмах відстрашаючі порядки і звичаї, як тут „політичні" запроторені криміналізуються в товаристві найгіршої збиранини, і як тут кінчається всяка звязь з культурним життєм і світом — про те все оповідає молодий автор простими, але важливими словами, які знову вражають нас своєю суворою правдою. А кінцеві слова врешті освободженого Ігоря до сестри: „Нам треба нових громадян, цілком инших від тих старих невільників... я всі свої зусилля покладу на дальшу працю й на виховання нових громадян, громадян - революціонерів!" (ст. 144.) завершують добре ідейну цілість твору. В цілости можна сказати, що автор може булби зробив красше, колиб те все списав був як власні спомини і дав тільки самі картини дійсности, без придуманої форми оповідання, яке тут і там грішить надто натяганим строєм, а передовсім поверховністю в мальованню людей. Як на оповідання тут за мало теж справді поетичних місць — зазначується тільки гарна картинка в тюрмі, де молодий вязень молиться невідомо словами історичної думи — а останній лист Павла до Наталі надто розніжений. Та без огляду на ті й инші недостачі — книжка Крука-Мазепинця варта, аби її купив і перечитав кождий, хто цікавиться нашим теперішнім житєм у Краю.

*) Тоту цензуру, гідну середновічної окаянної Інквізиції, хвалив в нас тільки такий у щерть безхарактерний лаполиз чорносотенних біскупів, як Назарук. — О. Г.

Добрий бефстик.

Вейтер: Чи пан були вдоволені з учорашнього бефстика?

Гість: О так, бефстик був щоправда дуже малий, але всетаки мусів я його їсти більше як пів години.

ОЛЕКСІЙ К. ТОЛСТОЙ.

КНЯЗЬ СЕРЕБРЯНИЙ

(Повість з часів царя Івана Грізного).

(6)

V.

Стріча.

Проїзджаючи верхом по берегу Москви-ріки, можна було поверх частокола бачити увесь сад Морозових.

Цвитучі липи отіняли блискучий став, з котрого боярин в пісні дні мав ситу поживу. Далі зеленіли яблоні, вишні й сливи. Помежи трави вилися вузенькі стежки. День був жаркий. Понад червоні квіти дикої рожі літали золоті жучки; на липах гуділи пчоли; в травах цвіркали сверщки; зза кущів червоних порічків великі сонішники підіймали широкі голови й бачилось, любувалися на сонци.

Боярин Морозов уже з годину дрімав в своїй спочивальни. Олена з своїми дівчатами сиділа під липами на терновій лавочці, коло самого частокола. На ній був голубий оксамітний літник з гузиками з дорогого каменя. Широкі муслинові рукави зібрані в дрібні фалди, перевязані були повисше ліктів діяментовими наручницями. Такіж ковтки бовтались по самі плечі; голову покривав „кокошник" (начільник), усіяний жемчугом, а сафіянові черевички улиткувалися від вишиваного золота.

Олена була на око весела. Вона сміялась і жартувала з дівчатами.

— Бояриине, — сказала одна з них, — приміряй ще оті наручниці, вони красші.

— Буде з мене примірювати, дівчатка, — відповіла ласкаво Олена: — ось уже цілісіньку годину ви мене наряжаєте та обкручуєте, буде з мене!

— Ось ще тільки намисто надінь! Як надінеш намисто, будеш просто свята ікона в рамочках!

— Годі, Параню, сором, гріх таке говорити!

— Ну, коли не хочеш наряжатися, бояриине, так чи не пограти би нам в камінці або що? А може рибку погудувати хочеш або погойдатись? Або може тобі що заспівати?

— Заспівай мені, Параню, заспівай сю пісню, що-то ти співала, як ви ягоди збирали!

— Гей, бояриине, серденько ти моє, щож в тій пісні веселого? То сумна пісня, не святочна.

— Не вадить; мені хочеться почути її; заспівай мені, Параню!

— Прошу, бояриине, коли така твоя воля, заспіваю, тількиж ти опісля не нарікай на мене, коли тобі стане сумно! Нутеж, подруженьки, потягайте!

Дівчата сіли довкола й Параня повела жалібним голосом:

Калиночко-малиночко,
Чом не процвитаєш:
Ти, молода молодице,
Чому сльози проливаєш?

„Ой, я листок опускаю,
Бо зимоньку чую:
Ой, я сльози проливаю,
Бо лихую долю маю!

„Ой, кобиж я була знала
Свою лиху долю,
Була би я утонула
Та дівчинов молодою!"

Параня поглянула на бояриню: дві сльози покотились з її очей.

— Ах, я дурненька! — сказала Параня: — що я наробила! Що тобі, бояриине, серце моє? Чого заплакала?

— Сама не знаю... Сегодня й не такий день, а сумно чогось стало... Олена знов задумалась.

— А, правда, — спитала вона по хвили, — чи в Литві є русалки?

— Та там вони найбільше й виводяться; в Литві й на Україні.

Олена зітхнула й знов сплакнула.

— Бач, що наробила! — сказала Парани Дунька, бистроока дівчина з чорними бровами. — Ось, як я заспіваю пісню, не твоїй пара; побачиш, що розвеселю бояриню!

І зірвавшись на ноги, Дунька взялася одною рукою попід боки, другу підняла в гору, нагнулася в бік і немов плаваючи, заспівала:

Летить, летить соколонько та через [сад,
Та вдарився крилечками об сад-вино- [град,
Та вдарився крилечками, тай питає:
„Чи тут моя голубонька, чи немає?"
Ішов, ішов козаченько без боярський [двір,
Та вдарився рученьками об тисовий [стіл
Та вдарився рученьками тай питає:
„Чи тут моя Оленочка, чи немає,
Чи на мене голубонька та чекає?"

Дунька скінчила й сама засміялась. Але Олені стало сумнійше. Вона кріпилась, кріпилась, та в кінци не видержала: закрила лице руками й заридала.

По хвили роздався улицею кінський тупіт і біла шапка Серебряного показалася над частоколом.

Побачивши мущину, Олена хотіла сховатися, але глянувши ще раз на їздця, вона нараз станула, як вкопана. Князь також задержав коня. Він не вірив очам своїм. Тисяча супротивних гадок шибнула йому в одній хвили через голову. Він бачив перед собою Олену, доньку Плещеева-Очина, ту саму, котру він любив і котра божилась, що його любить, пять літ тому назад. Але яким же дивом попала вона в сад до боярина Морозова?

Тепер аж Микита Романович замітив на голові Олени жемчужний начільник, і поблід.

Вона була замужна!

— Чи мені сниться? — подумав він, впявивши в неї нерухомий, немов переляканий погляд.

— Дівчатка! — молила Олена: — відійдіть, я вас заклинчу, відійдіть на хвильку, лишіть мене саму! Боже мій, Боже, мій! Пресвятая Богородице! Що мені діяти? Що сказати мені?

Серебряний тимчасом опамятався.

— Олено Дмитрівна, — промовив він рішучо, — відповідж мені одним словом: ти замужна? Не сон се? Не жарти? Ти дійсно замужна?

Олена в розпуці шукала слів і не находила їх.

— Відповідай мені, Олено Дмитрівна, не мороч мене довше, мені не до жартів!

— Вислухай мене, Микито Романовичу! — прошептала Олена.

Князь задрожав.

— Нічого мені слухати, — сказав він,— я все зрозумів. Не теряй слів надаремне, прощай, бояриине!

І він сіпнув коня назад.

— Микито Романовичу! — скрикнула Олена: — молю тебе Христом і Пречистою Матерю, вислухай мене! Убий мене потім, але вислухай!

Вона не змогла далі говорити; голос її завмер, коліна охляли й спустилися на дернову лавку; вона витягла умоляючі руки до Серебряного.

Князь задрожав на цілім тілі, але в його серци зродився жаль. Він остановився.

Олена, ридаючи, стала розказувати, як переслідував її Вяземський, як, в кінці, цар постановив висватати її за свого любимця і як вона в розпуці віддалася за старого Морозова. Задихаючись від сліз, вона признавалася, що поневолі його зрадила, говорила, що повиннаби була радше наложити на себе руку, ніж вийти за другого й проклинала свою малодушність.

— Ти не можеш мене любити, князю, — говорила вона: — не суджено тобі любити мене! Але обіцяй мені, що не проклинеш мене: скажи, що прощаєш мені за мою велику вину.

Князь слухав нахмуривши брови, але не відповідав нічого.

— Микито Романовичу, — прошептала Олена боязливо,— Христа ради, промов хоч словечко!

І вона впялила в него очи повні страху й очікування і вся її душа обернулася в вимовний, благальний погляд.

Сильно змагався сам з собою Серебряний.

— Бояриине, — сказав він в кінци й голос його дрожав, — видно так Бог судив... і ти не так винна... так, ти не винна... ні за що тобі прощати, Олено Дмитрівна, я не клену тебе, ні, видить Бог, не клену, видить Бог, я... я по давному тебе люблю!

Сі останні слова вирвались князеви мимохіть.

Олена скрикнула, заридала й кинулась до частокола.

В ту саму хвилю князь піднявся на стременах і вхопився за кіле тину. Олена, з другого боку, уже стояла на лавці. Без намислу, без памяти, вони кинулись одно до одного, і уста їх злучилися.

Поцілувала Олена Дмитрівна молодого боярина! Ошукала жінка лукава мужа старого! Забула, що поклялася перед Господом! Як покажеся вона тепер Дружині Андрієвичу? Догадаєся він про все по її очах. І не такий він чоловік, щоби їй простив! Не дороге життя бояринови, дорога йому честь його! Убє він, старий, убє й жінку й Микиту Романовича!

(Далі буде).

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

—o—

БРУКЛИН, Н. Й.

Українці купують народний дім.

Вже від трох літ заходиться місцеве українське громадянство коло побудування власного народного дому.

Потребу такого дому відчували вони й давнійше, бо неодна організація й акція розбилася лишень через те, що не мала постійного приміщення. Живемо ми, Українці на Норт Сайді і Вилемсбургу, яких чи не 30 літ, а прецінь на вулиці нас Американці не зобачуть. Організуватися ми почали пізно, і хоча кілька товариств розвинулося гарно, то було теж богато таких, які ледво животіють, а деякі то й зовсім засінтилися. Межи товариствами довго не було ніякої злуки.

Аж в 1916 році попробували наші громадяни обеднувати громаду. Засновано тоді Народну Раду, яка поклала собі за ціль зеднати всі товариства в одну громаду. Всі товариства мали розвиватися, взаїмно собі помагаючи. Мали й на ціли вибудувати народний дім. Та справа ще видно не була як слід підготована серед народа, бо хоча до Товариства приступило 18 товариств, позволено самим лідерам своїм сварками розбити добре народне діло. Остаточно лишилася лишень назва, як тіло без душі.

Доперва по війні, при кінці 1923 року, місцеві Українці в друге взялися до організації будови народного дому. Засновано тепер Українське Товариство Рідну Хату, яке поклало собі за головну ціль постаратися о народний дім у Бруклині.

Богато вони мало перешкод на своїй дорозі. Брак зрозуміння справи, невдача Народної Ради, байдужність, розбиття, сварки й приватні амбіції. Перешкоди були з усіх боків, помочи ні звідки. Та ініціятори не покидали ні надії ні праці. Вони скликали віче за вічем, щоби поширити агітацію за народним домом. Вони устроювали концерти, балі, пікніки й представлення, щоби роздобути гроша.

Нарешті по трох роках тяжкої праці, їм нарешті вдалося поставити тверду основу. Отсе дня 30. вересня с. р. представники Українського Товариства Рідна Хата підписали контракт купна народного дому. Сей дім находиться під числом 101. на Грент стріт, звідки він переходить до слідуючої вулиці, де він зазначений як числа 98. і 100. на Норт Форст Стріт. Як з сього видно, се велика парцеля. Має вона в собі готову вже галю, добре всім відому Сесил гол. В ній можуть відбуватися концерти, представлення, там може вестися школа. Від фронту в домі є штор. Під будинком велика пивниця. В домі є шість мешкальних комнат.

Ціна купна — 58,000 долярів. Розуміється, Рідна Хата платить готівкою частину, оставляючи решту на морґечи на сплату.

Очевидно, се лишень початок. Ще богато треба праці, щоби діло, вже введене в життя, довершити. Ще члени Товариства Рідної Хати мусять добре працювати з Комітетом, щоби зібрати гроші й увійти до хати як її повноправні хазяї. Та комітет береться до праці зі запалом, і як зачувати, громадянство, зачувши про закупно, закидає всякі упередження, особисті урази й дрібні непорозуміння та спішить на поміч комітетови. Перед Рідною Хатою стоїть як найблизше завдання збільшити число своїх членів, подвоїти суму вкладок, і комітет сподіється, що при теперішнім запалі се йому певно вдасться осягнути, та що вже не довго нам ждати хвилі, коли й в нас буде красуватися на славу нашої солідарности, силі й праці величава святиня нашої громади, Український Народний Дім у Бруклині.

Громадянин.

ЖАРТИ.

—o—

На обіді в Анатоля Франса останній прочитав Шовові цілу лекцію, що це таке геній. Коли Франс скінчив, Шов запримітив: „Все це мені давно звісне, таж я сам геній!"

Біограф Шова, Арчібальд Гендерсон, відвідав раз його в вілі Гертфордшірі, де драматург постійно живе. Спитав Шова, що наклонило його поселитися саме в цій місцевости. Шов замісць відповісти на питання, повів Гендерсона на недалеке кладовище та показав такий напис на одним нагробнику: „Такий то і такий помер у 80-му році життя" а понизше: „Коротке земське життя". — Розумієте, — пояснив тепер Шов — що як я прочитав цей напис, я забажав жити в місцевости, де 80 літ уважають коротким людським життям.

Раз у вечір відвідав Шова якийсь молодик і мучив його найріжнішими дурницями. Минає година за годиною, а молодикові навіть не сниться вийти й оставити змученого драматурга. Ба! вже незабаром 2. година по півночі, а молодик уже набиває люльку, щоби ще й покурюючи мучити Шова ріжними глупими питаннями. Шовові було вже цього за багато, а щоби дати молодикові зрозуміти, аби вже забирався, нібито здивований питається: „То ви на дорозі також курите?"

—o—

— Ах, що то сказала би твоя бабуся, колиб побачила тебе такою видекольтованою!...

— Бабуся вертає щойно завтра, то не буде знати, що я позичила собі від неї тоалету.

Судя (до обвинуваченого): як ви могли зробити щось подібного? Викидати тещу через вікно! Цеж страшне!

Обвинувачений: Щож я мав робити, пане судде? Я з природи запальчивий, доведено мене до розпуки, то сталося в горячі.

Судя: Ну так, так. Але чи не подумали ви, що там міг саме хтось переходити попри вікно?

—o—

— Ах, замучуєш мене твоїми лікарями! Чи первісні люде мали лікарів?

— Ні, але тому власне всі померли.

—o—

— То щось страшного, як я чомусь трачу память. Як так далі піде, то за тиждень не памятатиму напевно того, що я нині робив.

— Гм, чи не могли би ви мені позичити сто долярів?

—o—

— Що? Ти погнівався з Марійкою? Чомуж то?

— Бо вона спитала мене чи я вмію танцювати?

— Цеж ще ніяка образа!

— Так, але вона спитала мене підчас танцю.

„СЛАВА" РУМУНІЇ.

Румунія — це край бандитів, злодіїв, ошустів. Та вже в найбільшу славу зріс неустрашимий ватажок Теренте. Перед двома роками його імя було голосне не тільки в Румунії, а-ле і в цілій Европі. Він — то вправді в геніяльний спосіб зорганізував величезну ватугу, обрав собі головну кватиру серед багон при устю Дунаю (звідси й названо його „королем багон"), і з невичайною зухвалостю та перебіглостю робив удачно численні напади, перекидаючись блискавкою з одного кінця Румунії на другий. Що хвилі він і його ватага перебирались за кого иншого (або як казали „зміняли шкіру"), а сам Теренте, кілька разів на день перебраний за когось иншого, богато разів був між румунською армією й цілою хмарою жандармерії, яка шукала його. Треба було аж такої сили, бо його ватага мала канони і скорострілі.

Румунський нарід склав про него богато оповідань, величаючи його як „короля багон". Та врешті його ватагу розбигано, а Теренте десь щез. Одні говорили, що його ймили в Гамбургу, другі — що в Амстердамі, та що привезуть його на кораблі до Румунії. Тисячі людей виглядали день в день в пристані в Костанці Терентія, але вістка про його зловленне вабула звичайною собі брехнею. А тимчасом мабуть Теренти або укрився таки в Румунії, або повернув до Румунії, досить, що перед роком повідомив поліцію одного ватажка, який був його правою рукою, а якого Румуни ймили й засудили на досмертну вазницю, що він вже небавом освободить його. З цим зрадився той ватажок перед иншими вязнями і то донеслено до вязничної влади, в наслідок чого його замкнено самого в окремій келії і збільшено сторожу. Але все таки цей ватажок утік одної ночи, та не вдалось йому вернутись до Терентія, бо казали, що його застрілила військова сторожа. Від тої пори і слих загинув про смілого „короля багон", і аж тепер він дався чути.

Ото на Дунаю між Ґалацем в Браїлою серед багон усадовилась тепер грізна ватага збуїв, яка нападає і рабує кораблі на Дунаю. Околиця в якій розквартирувалась ватага, для нападів доскональ: зі заду заслонена горами, довкруги непроходимі багна й озера, на переді Дунай. На чолі цеї ватаги стоїть Теренте II. Не знати, чи це той самий Теренте, що зперед двох літ, чи його гідний наслідник. Ватага мов блискавка заскочує кораблі на Дунаю і рабує до тла. Дотепер ограблено чотири великі кораблі і шість галярів, наладованих товарами. Залоги кораблів бояться плисти долом ріки до Чорного моря, тому затримуються в Браїлі. Румунські власти зорганізували сильну військову експедицію, але вона безрадна. Так Теренте пригадався знову, а румунський нарід знов зачинає оповідати про його найріжнородніші пригоди.

Др. В. Клодницький.

УКРАЇНА В 1918 Р. В ОСВІТЛЕННЮ АВСТРІЙСЬКОЇ ДИПЛЬОМАТІЇ

(Продовження) (7)

Губернатор Поділля, як зачуваю, вислав звіт до свого уряду, в якому він заявляє, що не є в силі перепроваджити який будь наказ уряду, як довго уряд не постарається о це, щоб удержати повагу уряду та лад в краю ц. і к. осадними війсками, в крайному разі навіть при помочі острих средств. Що при енергічному виступі німецьких команд як також на місцях, де діється також з нашої сторони, часом лучаються неправильности та відбуваються несправедливі і злишні арештування, то це явище, яке ледви чи можна оминути, а яке нічого не помагає в цьому щоб селянство, яке через цілий повний рік привикло до необмеженої свободи та до всякого рода безправства, привикло до конечности пошановання державного авторітету та власности ближнього. Належалоб у високій мірі завдячувати влашнє цьому доцільному виступови командантів військ, що розярення селянства до цього часу довело тільки до льокальних відносно скоро утихомирених ексцесів, а загальне повстання, яке з огляду на цілковиту непоінформованність більшої частини селянства про дійсні політичні події та революційну кампанію очернень та цькування проти нового уряду, в прочім моглоб бути можливим, — відпало.

Самозрозуміло викликує цей острий та почасти твердий, охоронний та репресивний систем, який рада міністрів вчера в публичному оголошенню конечности боротьби з анархією узасаднила і пояснила, в певних кругах живе невдоволення, яке проявляється так в голосах радикальної преси як також доводить до протестів ріжних господарських організацій проти арешту їхніх членів. Між ними заслугує на найбільшу увагу меморандум до мойого німецького товариша і до мене від голови київської автономної губерніяльної управи і Всеукраїнського звязку земств — Петлюри, яке також опубліковано в тутешній пресі. В цьому письмі зладженім впрочім в тоні симпатії до центральних держав вказує п. Петлюра на розярення, яке викликує між селянством велике число арештувань, головно членів автономних корпорацій і вияснює побоювання, що в наслідок цього настрої в краю можуть пості[illegible] звернутися в нашу користь. — Він твердить, що введення теперішнього строгого режиму уживається часто до цього, щоб увільнитись від особистих противників та невигідних личностей в той спосіб, що їх подається до мілітарних установ як непостійні елементи і спричиняється їх арештування. Я тілько на становищі, що ці загальникові побоювання п. Петлюри не можуть стати причиною, щоб поручати нашим військовим властям зміну розпочатого і напевно цілком справедливого, навіть конечного-строгого курсу і задуму на його меморандум не відповідати. Наколиб він евентуально забажав відповіди, то яб висловився в цьому змислі, одначе заразом додав, що я радо згодивбися інтервеніювати в случаях, в яких мали відбутись нетакти та неправильности, які дадуться доказати, у військових властей в змислі скорого і задовольняючого урегулювання.

Мій німецький товариш, якому я представив на його питання цей мій погляд, висказався, що він буде говорити в такому самому тоні.

Ц. і к. посол.

Форгач.

Замітка до № 30/політ.

Як бачимо з цього звіта, рух національно-український в місяць по ударі перевороту П. Скоропадського не слабне. Мимо вакханалій чужої салдатески — мимо окровавлених ніжецких штиків, український соціяльно-національний рух змагається і дає вислів свого протесту на кожному кроці в зорганізованій і незорганізованій формі. В першу чергу ми бачимо силу селянських мас, яку в наведеному звіті австрійський дипльомат гр. Форгач як слід оцінює — а навіть її боїться і предбачує наче — загальне повстання. Форгач „бачить навіть" помилкову тактику Німців.

Меморандум Петлюри цікаве тим, що Петлюра влучно змальовує картину гром. життя на Україні в маю 1918 р. Текст цілого меморандум у Вістнику Політики ст. 347.

На цьому місці треба пригадати, що в даний час на Україні вже обеднував Український Національний Державний Союз такі партії і групи до боротьби за самостійну українську державу: соц. самост., жидов., дем. хліб., соц. федер., залізничників і почтовців. Союз видає відозву до нім. народу (була поміщена й в „Ділі" ч. 126) і 24 мая вручає меморіял гетьманові, в якому піддає гострій критиці русофільство міністрів, їхню діяльність в користь „неділимої" переслідування українства, нездарність адміністрації краю і т. п. (Гляди тамже ст. 345. — В. К.).

Ц. і к. Нач. команда Армії Розв. ч. 13078.

Майбутний устрій України.

Розв. Відділ.

До Представника міністерства закордонних справ при нач. команді Армії.

Місце постою, 6. червня 1918 р.

Від одного конфідента наспів до Розв. Відділу Нач. команди Армії слідуючий звіт:

Від кількох днів кружляють тут загальні слухи і то в двох версіях. З одної сторони говориться про це, що Україна дістанеться під австро-угорське правління і то одного члена Найяснійшого цісарського дому*), з другої сторони говориться про окупацію зі сторони Німеччини.

Як з ріжних сторін зачуваю, то перша верзія находить богато більше симпатії, бо всі Українці бояться цілком природно жорстокости німецької окупації.

Всеукраїнський Союз Поміщиків: Перед кількома днями передано німецькому послови в Києві, баронови Мумови зі сторони згаданого Союза меморіял, якого копію я тут залучую. Як сказано мені зі сторони приналежних до цього Союза як також зі сторони инших осіб, далеко стоячих до Союза, що від приходу військ центральних держав очікувано цілковито инших результатів відносно ладу в краю. Фактично мали в перших часах в маршу великий страх неспокійні елементи в краю перед безпощадно строгим поступованням військ, який в дуже многих случаях виходив на яв і треба було тоді лише трохи більше ужити строгости особливо на селі, то булаб сьогодня ситуація й найкращою, далеко більш пригожою, як вона в дійсности є. Всі, так буйтовничі елементи, як також ладолюбне населення ожидали енергічної інтервенції осадних військ і панує погляд, який свого часу можна було осягнути лише з меншим напруженням сили, можна тепер лише з найбільшою, безпощадною строгістю вимусити, дальше ще це, чим скорше тим лучше, є необхідним, обовязковим не лише, щоб привернути вкінці лад в цілому краю взагалі, тільки головно в тій цілі, щоб зберечи знищення засівів та руїну господарських будинків. Тому, що ця остання обставина у великій мірі відноситься до осередних держав, сподіються люди вкінці таки „сильнійщого пястука". Мені поновно з того часу звертають на це увагу, що лише як найострійше, оконечне розброєння населення та переведення примірного покарання може принести бажаний вислід.

(Дальше буде).

*) Ми бачили раньше, що габсбурський двір мав наміри висунути кандидатуру на український престіл — Василя Вишиваного. В червни 1918 р. кружляли дійсно вперті чутки, бо як нам вже відомо, Василь Вишиваний з доручення ціс. Кароля I. в справі „київського трону" їздив до Вільгельма, нім. цісаря на переговори. — В. К.